

Cuprins

I. Vila	9
II. Aproape o epavă	35
III. Flacăra arzând	81
IV. Cairo Sud, 1930-1938	155
V. Katharine	175
VI. Un avion îngropat	189
VII. <i>In situ</i>	211
VIII. Pădurea sfântă	241
IX. Peștera Înotătorilor	267
X. August	309
<i>Mulțumiri</i>	355

Conform lui Herodot, timp de sute de ani lumea occidentală a avut un interes foarte limitat față de deșert. Din anul 425 î.e.n. până la începutul secolului XX și-a întors privirea de acolo. Tăcere. Secolul XIX a fost o vreme a căutătorilor de râuri. Iar apoi, în anii '20 ai acestui secol, are loc un dulce post-scriptum al istoriei în acest colț de lume, alcătuit în principal din expediții finanțate cu fonduri private și urmate de prelegeri modeste prezentate la Societatea de Geografie din Londra, la Kensington Gore. Aceste prelegeri sunt ținute de oameni istoviți și arși de soare care, ca marinarii lui Conrad, nu se simt prea în largul lor lângă manierele taximetriștilor, lângă umorul sec și iute al șoferilor de autobuz.

Când călătoresc cu trenurile locale din suburbii până la Knightsbridge, în drum spre întrunirile societății, se pierd adesea, biletele de tren sunt rătăcite, ținându-și strâns doar hărțile vechi și cărându-și notițele pentru prelegere – scrise încet și cu trudă – în veșnicele lor rucsacuri care fac mereu parte din trupurile lor. Acești oameni de toate națiile călătoresc la acest ceas de seară timpurie, ora șase, când afară totul e învăluit în lumina celor însingurați. Este o oră anonimă, când, în mare parte, orașul se îndreaptă către casă. Exploratorii ajung prea devreme la Kensington Gore, mănâncă la Lyons Corner House și apoi intră în clădirea Societății de Geografie și

se așază în sala de la etaj, alături de o lungă canoe Maori, studiindu-și notițele. La ora opt încep întrunirile.

O dată la două săptămâni are loc câte o prelegere. Cineva prezintă subiectul și altcineva mulțumește vorbitorului. Persoana care încheie dezbaterile de obicei argumentează sau analizează valoarea prelegerii, aduce critici pertinente, dar niciodată impertinente. Principalii vorbitori, se presupune, nu se îndepărtează de realitate și chiar și cele mai pasionate ipoteze sunt prezentate cu modestie.

Călătoria mea prin deșertul Libiei de la Sokum, pe coasta Mediteranei, până la El Obeid în Sudan a urmat unul dintre rarele trasee ale suprafeței terestre care prezintă numeroase și diverse particularități geografice de mare interes...

Anii de pregătiri și cercetări și căutări de fonduri nu sunt niciodată menționați în aceste săli învelite în lambriuri de stejar. Vorbitorul de săptămâna trecută a consemnat pierderea a treizeci de persoane în ghețurile Antarcticii. Pierderi asemănătoare în arșiță extremă sau furtuni sunt anunțate cu minime elogii. Toate aspectele umane și financiare se află la periferia subiectului în discuție – care este suprafața terestră și ale sale „particularități geografice de mare interes“.

Pot alte depresiuni din această regiune, pe lângă mult discutata Wadi Rayan, să fie considerate adecvate pentru să fie folosite în scopul unei irigații sau asanări a Deltei Nilului? Sunt rezervele arteziene de apă din oaze treptat

în scădere? Unde să căutăm misterioasa „Zerzura“? Mai sunt și alte oaze „pierdute“ de descoperit? Unde se află mlaștinile pline de broaște țestoase menționate de Ptolemeu?

John Bell, director al Prospekțiunilor din Deșert, cu baza în Egipt, a pus aceste întrebări în anul 1927. În anii '30 prelegerile au devenit și mai modeste. *Aș dori să adaug câteva remarci la unele idei prezentate în interesanta discuție despre „Geografia preistorică a oazei Kharga“.* La mijlocul anilor '30 oaza pierdută, Zerzura, a fost descoperită de Ladislaus de Almásy și colegii săi.

În 1939 marele deceniu al expedițiilor în Deșertul Libiei s-a încheiat și acest vast și tăcut colț de lume a devenit teatru de război.

Din dormitorul-umbrar, pacientul ars contemplă imense depărtări. Asemeni cavalerului mort din Ravenna, al cărui trup de marmură pare a fi viu, aproape fluid, care își are capul înălțat pe o pernă de piatră, pentru a putea privi pe deasupra vârfulor picioarelor, în zare. Mai departe de mult râvnita ploaie din Africa. Spre întreaga lor viață la Cairo. Muncile și zilele lor.

Hana stă așezată lângă patul lui și îl însoțește ca un scutier în toate aceste călătorii.

În 1930 am început să trasăm pe hartă partea cea mai întinsă a platoului Gilf Kebir, în căutarea oazei pierdute denumite Zerzura. Cetatea Salcânilor.

Eram europeni ai deșertului. John Bell localizase Gilf-ul în 1917. Apoi Kemal el Din. Apoi Bagnold, care și-a croit drum spre sud prin Marea de Nisip. Madox, Walpole de la Prospekțiuni în Deșert, Excelența Sa Wasfi Bey, Casparius fotograf, doctorul Kadar geologul și Bermann. Iar Gilf Kebir – acel platou imens așezat în Deșertul Libiei, de mărimea Elveției, cum îi plăcea lui Madox să spună – era inima noastră, cu coastele sale abrupte către est și vest, platoul înclinându-se treptat către nord. Se înălța din deșert la șase sute de kilometri depărtare de Nil, înspre vest.

Egiptenii din epocile timpurii credeau că nu exista apă la vest de orașele-oază. Lumea se

termina acolo. Teritoriul din interior era lipsit de apă. Dar în pustietatea deșerturilor ești întotdeauna înconjurat de o istorie neștiută. Triburi Tebu și Senussi cutreieraseră pe acolo, stăpânind izvoare pe care le apărau învăluindu-le într-o mare taină. Umblau zvonuri despre ținuturi fertile cuibărite în inima deșertului. Scriitori arabi din secolul XII au povestit despre Zerzura. „Oaza Măruntelor Zburătoare.“ „Cetatea Salcânilor.“ În *Cartea tăinuitorilor comori, Kitab al Kanuz*, Zerzura este descrisă ca o cetate albă, „albă ca o porumbiță“.

Uită-te pe o hartă a Deșertului Libiei și vei vedea niște nume. Kemal el Din, care, în 1925, aproape de unul singur, a realizat prima mare expediție modernă. Bagnold, 1930-1932. Almásy – Madox, 1931-1937. Puțin spre nord de Tropicul Racului.

Eram o mână de oameni formând un fel de nație aparte între cele două războaie mondiale, întocmind hărți și explorând apoi mai departe. Ne adunam la Dakhla și Kufra ca și cum ar fi fost baruri sau cafenele. O societate a oazelor, o numea Bagnold. Ne știam unul altuia amănuntele cele mai personale, deprinderile și slăbiciunile. I-am iertat totul lui Bagnold pentru felul în care a descris dunele. *Canelurile și nisipul vâluit se aseamănă cu scobitura din cerul gurii unui câine.* Acesta era adevăratul Bagnold, un om în stare să-și vâre mâna iscoditoare între fălcile unui câine.

1930. Prima noastră călătorie, spre sud, pornind de la Jaghbub prin deșert, trecând prin teritoriul triburilor Zwaya și Majabra. O călătorie de nouă zile până la El Taj. Madox și

Bermann, alți patru. Câteva cămile, un cal și un câine. La plecare, ne-au spus vechea glumă. „Dacă pornești la drum într-o furtună de nisip, vei avea noroc.“

Am poposit în prima noapte la treizeci de kilometri spre sud. A doua zi dimineață ne-am trezit și am ieșit din corturi la cincă. Prea frig ca să mai putem dormi. Ne-am apropiat de focuri și ne-am așezat în lumina lor, aprinsă în vastul întuneric din jur. Deasupra noastră luceau ultimele stele. Răsăritul n-avea să sosească în mai puțin de două ore. Ne-am trecut unii altora pahare de ceai fierbinte. Cămilele se hrăneau, pe jumătate adormite, mestecând curmalele cu tot cu sâmburi. Ne-am mâncat micul dejun și apoi am băut încă trei pahare cu ceai.

Câteva ore mai târziu, ne aflam în inima furtunii de nisip care ne lovide în toiul dimineții însorite, ivindu-se din senin. Adierea care ne răcorise se întetise treptat. În cele din urmă, ne-am uitat în jos și fața deșertului era schimbată. Dă-mi cartea... aici. Iată uimitoarea descriere făcută de Hassanein Bey unor asemenea furtuni:

E ca și cum pe sub întreaga suprafață a pământului ar trece niște țevi cu abur, cu mii de orificii prin care fâșnesc jeturi mărunte. Nisipul saltă în mici coloane și sfârleze. Încet-încet vâltoarea crește, pe măsură ce vântul își înteteste suflarea. Pare că întregul înveliș al deșertului se înalță, supus unei forțe care îl împinge de dedesubt. Pietrele mai mari și se izbesc de picioare, de genunchi, de coapse. Firele de nisip și se suie pe trup până ce-ți ating fața și îți trec apoi peste cap. Cerul e închis, numai